

IX.

Præsteembedet paa Strynø.

Øen Stryn hørte oprindelig til Rudkjøbing Sogn ; men da det faldt Beboerne besværligt at søge Kirken i denne By, der ligger i 1 Mils Afstand fra Øen, tilstod Biskop Jens Andersen (Beldenak) i Odense dem, at de maatte

have en Kapellan paa Øen, som kunde »sige Messen for dem og gjøre dem anden tro aandelig Tjeneste«. Denne Ordning fik under 12. Juni 1518 Stadfæstelse af Kong Christiern II, begrundet paa, at Øen Stryn tilhørte Kronen, ligesom Rudkjøbing Kirke stod under Kronens Patronat¹⁾. Fra denne Tid af maa man antage, at Øen har haft et Kapel til Gudstjenestens Afholdelse. Indtil videre stod dette dog under Sognepræsten i Rudkjøbing, hvilket fremgaar deraf, at Frederik I under 22. Novbr. 1526 gav Hr. Mads (Andersen) Præsentats paa Rudkjøbing med Annexet Skræbelev og et Kapel paa Stryn, da Embedet var blevet ledigt ved den kgl. Sekretær Morten Skinkels Afstaaelse²⁾. Kort efter synes Kapellanen paa Strynø at have faaet større Selvstændighed; thi under 6. Decbr. 1529 fik Hr. Peder Christiernsen kgl. Stadfæstelse paa »Stryn Kirke« paa den Betingelse, at han skulde prædike og lære Guds Ord, det hellige Evangelium, og gjøre Sognemendene den tilbørlige Tjeneste baade inden Kirken og uden, som en god Forstander og Sognepræst bør at gjøre sine Sognefolk³⁾. Det var altsaa en evangelisk Forpligtelse, under hvilken nævnte Præst kom i Embedet, og vi kunne da med Føje betragte ham som Øens første evangeliske Præst. Om han er valgt af Beboerne eller af Sognepræsten i Rudkjøbing, maa vi lade uafgjort.

Naar »Stryn Kirke« udtrykkelig nævnes i dette Brev, maa denne Angivelse sikkert staa til troende frem for senere Beretninger om, at »Ao. 1587, da en liden Kirke paa Landet (Stryn) blev bygt, fik de (Beboerne) kgl. Tilladelse at have deres egen Præst«⁴⁾.

¹⁾ Rørdam, Hist. Kildeskrifter 2. R. II, 542.

²⁾ Frederik I's danske Registranter, udg. af Erslev og Møllerup, S. 121.

³⁾ I det korte Udtog af Brevet, som findes i Fred. I's Registrant (S. 240) siges kun, at »Stadfæstelsen« udstedtes »cum clausulis consuetis«; men fra andre Breve vide vi, hvorledes disse Betingelser paa den Tid lød.

⁴⁾ Anders Samsings Mnskr. om Landsbypræsterne i Fyn (se ndf. S. 177). Hos Trap, Danmark, 2. Udg. IV, 252 gjenfindes denne Efterretning, men med Aarstallet 1589.

I Aaret 1584 tillagde K. Frederik II Præsten paa Strynø fri Ildebrændsel og 10—12 Svins Olden af Skoven paa Thurø¹⁾, og denne Bevilling, der i en senere Tid er gaaet tabt, stadfæstedes af Christian IV ved følgende Brev:

Christian den IV etc. Giøre alle vitterligt, at eftersom hæderlig Mand H. Knud Høyby, Sogneprest paa Stryn, hafver vnderdanigst ladet os tilkiende gifve, hvorledis hand hafver ingen Prestegaard eller Residentz at boe paa, icke heller nogen Ager, Eng eller anden tilbørlig Vnderholdning, vndertagen den Tiende, som hannem der sammesteds tilkommer; vdi ligemaade at hand lider stor brøst for Ildebrand oc icke heller hafver nogen hielp til Aalden til hans egne hiemføde Svin, vnderdanigst begierendis, saadanne hans arme Vilkor oc Leilighed naadigst motte ansees: Daa hafve wi af wor synderlige Gunst oc Naade vnt, bevilgit oc tillat, oc nu med dette wort obne breff vnde, bevilge oc tillade, at for^{ne} H. Knud Høyby maa aarligen her effter bekomme oc lade oppeberge wor oc Cronens part Korn-tienden der sammested, oc den qvit oc fri til hielp til hans vnderholdning hafve, nyde, bruge oc beholde, indtil saa lenge wi anderledis der om tilsigendis vorder. Sammeledis hafve wi bevilget oc samtøckt, for^{ne} H. Knud Høyby aarligen her efter at motte bekomme nogen hielp til hans Ildebrand af wore oc Cronens Skofve paa Torø af Vindfelder oc forne Træer, hvilket hannem af woris Lensmand paa wort Slot Nyborg hos Skoffogeden skal forvisis. Disligeste maa oc skal hand aarligen her effter, naar Olden er, bekomme fri Olden til ti eller tolf Svin paa for^{ne} Torø Skoff, indtil wi vdi ligemaade anderledis der om lader tilsige. Thi forbiude wi wore Fogeder, Embedsmend oc alle andre, for^{ne} H. Knud Høyby herimod paa for^{ne} wor oc Cronens part Korntienden af for^{ne} Stryns Sogn, eftersom for^{vit} staar, at hindre eller vdi nogen Maade forfang at giøre, vnder vor Hyldest og Naade. Saa oc bedendis oc biudendes vor

¹⁾ Hist. Tidskrift 3. R. I, 343.

Lensmand paa for^{ne} wort Slot Nyborg, den som nu er eller her efter kommendes vorder, at hand forskaffer for^{ne} H. Knud Høyby for^{ne} Ildebrand oc andet, som for^{vit} staar, oc der paa ey heller giøre hannem nogen forhindring eller forfang i nogen Maade. Gifvit paa wort Slot Kiøbenhavn den 20 Maji, Anno 1604. Vnder wort Signet.

Christian ¹).

Strynø, der hørte til Krongodset, blev 1588 af Regeringsraadet bortforlenet til Erik Hardenberg († 1604)²); 1608 havde hans Enke Fru Anne Rønnov († 1609) endnu Øen i Forlening³). — Følgende Indberetning, hvormed kan sammenholdes en Synsforretning fra 1664 over Øens Gaarde, der af Rohmann er meddelt i Saml. t. Fyns Hist. og Topogr. I, 128 f., viser en ejendommelig Form af Sameje, eller vel rettere Samfæste, som fandt Sted ved en hel Del af Øens Gaarde.

Fortegnelse, efter Herritz Proustens begiering udi hans Velærværdigheds Bispens Naffn, huor mange heel och halffue Decimantes udj dette ringe Øboe-Kald findis, ved en huers naffn, som følger:

Heelegaarde paa Stryn.

1. Rasmus Hanssøn Birchefogit besidder en heel gaard, och dyrcher en halff gaards grund derforuden.
2. Jens Rasmussen Tøssing och hans Søn Rasmus Jenssen besidder tillsammen en heel gaard och dyrcher en øde gaards grund derforuden.
3. Gamle Madtz Rasmussen och hans Søn Lauritz Madtzen besidder en heel gaard och dyrcher en halff gaards grund dertill.
4. Rasmus Rasmussen och hans Søn Peder Rasmussen ere tilsammen om en gaard.

¹) Afskrift i Karen Brahes Mnsr. Nr. 283.

²) Erslev, Danmarks Len og Lensmænd i det 16. Aarh., S. 118.

³) Grundtvig, Meddel. fra Rentekammerarchivet 1872, S. 46.

5. Rasmus Pederssen och hans Søn Peder Rasmussen begge tilhaabe om en gaard.
6. Anders Lauritzen och hans broder Jens Lauritzen begge om en gaard.
7. Rasmus Hahn och hans Svoger Lauritz Hendrichssen begge om en gaard.
8. Christen Erichsen och hans Broder Hans Erichsen begge om en gaard.
9. Unge Madtz Rasmussen och hans broder Jeppe Rasmussen begge om en gaard.
10. Knud Christenssen en gaard.
11. Rasmus Strynkalf en gaard.
12. Anders Jachobsøn en gaard [og saaledes fremdeles videre, i alt 22 Helgaarde og 8 Halvgaarde].

Stryn Kalff.

En anden liden Øe, liggende her till Stryns Sogn, och er hart hoes, uden et lidet Vand, som er mellomb, bestaar aff tuende heele gaarde, huilche tuende gaardes Grund nu er deelt udi tree lige deele. Den 1ste deel besiddes och dyrches aff Hendrich Jenssen och hans Søn Jens Hendrichssøn. Den 2den deel aff Madtz Claussøn. Den 3die aff Christen Hanssøn.

Gjør saa disse forbemeldte heele och halffue, byggede och v-bebyggede gaarde udj Stryns Sogn 30 heele gaarde eller Decimantes tilsammen.

NB. Her hoes er at achte, at v-andset disse 30 gaarde udj sognet kaldes vel heele gaarde, saa ere de dog udj herlighed iche saa gode som halffue gaarde udj landene. Thi her er huerchen græsning eller høebund, schov, torffueschiør, eller noget andet saadant, huor aff bonden den bæste næring schulle haffue med ost och melch, stude och hæste at tillægge, men saadant selff, andre steder til baade, dyre maa kiøbe och betale, huoroffuer de ey heller uden 15^{1/2} schieppe biug aff huer heel gaard til landgilde giffue.

Men saadant er, siden min ankombst her til dette ringe sted (enda først udj denne Krigs begyndelse) udj

schatterne iche bleffuet andseet, huor titt Jeg mine slette Vilchor haffuer tilkiendegiffuet, at Jeg jo lige med andre Præster i de bæste Kald schatt och tyngte har maatt udgiffuet, mig til største ruin och betrych, i den sted mine formænd her paa stedet udj saadanne tilfald med halff schatt, formedelst stedens ringhed, mod andre fordum bleffue schaanede. Begierer hans Velærværdighed min visse indkomst at vijde, da bestaar den alleneste i 2de tinder, den eene Præstetinden, den anden Kongetinden, huer paa 18 tønder och 6 sch. biug. Accidenserne ere saa och smaa, thi sognet er lidet och almuen forarmet. Aff disse tuende tinder maa Jeg baade holde huus och suare till Kongl. schatter. Huilchet Jeg ydmygelig beder mig til schonsel maatte considereris. Jeg forbliffuer igien hans Velærværdigheds stedtze tro forbeder och Tienstschyldigste

Stryns Præstegaard
den 11. Augustj 1677.

Christian Prytz.
Antonijsøn
past: loci¹⁾.

Præstens Beretning om Embedets Indtægter giver Anledning til at spørge, hvorledes det var muligt for en Mand at leve af disse fattige Indkomster, og deraf svare Skatter og Afgifter, som i hine Tider udskreves efter en stor Maalestok. — Følgende Kongebrev bragte i Øjeblikket neppe megen Forbedring, om det en for senere Tider maaske har været af Betydning.

Vi Christian den femte (osv.) gjøre alle vitterligt, at vi efter Hr. Christen Anthonisøn Prydtz, Sognepræst paa Strynø, hans allerunderdanigste Ansøgning og Begjæring, samt vores Stiftsbefalingsmand over vort Land Fyn, os elsk. Hr. Helmuth Otto von Winterfeld, Friherre til Vintersborg, Herre til Wusterou, Sæbyholm og Jerstrup, Ridder etc. hans herom allerunderdanigst indgivne Erklæring, aller-

¹⁾ Orig. i Fyns Bispearkiv, Stiftets alm. Breve Nr. 203.

naadigst have for godt befunden at anordne og bevilge, saasom vi og hermed anordne og bevilge, at Sognefolket udi bemeldte Strynø Sogn maa og skal uden nogen Forevending herefter til bemeldte deres Sogneprest og hans Efterkommere udi Embedet yde og levere udi Kjærven saa vel vores Anpart Korntiende der af Sognet, som af langsommelig Tid Sognepræsten der sammesteds formedelst Kaldets Ringheds Skyld til hans Underholdning allernaadigst er og haver været forundt, som Kirketienden, saa længe han og de¹⁾ den af Kirkens forordnede Forsvar udi Fæste haver. Forbydendes (osv.). Givet paa vort Slot Kjøbenhavn den 27. Februarii A^o. 1686. Under vor Kgl. Haand og Signet.

Christian.

Luxdorph.

Allerunderdanigst efter Begjæring forkyndt for Sognefolket i Strynø Menighed efter Gudstjenestes Forretning Dominica Judica 1686.

Hans Fich,

Uværdig Sognepræst til Bjerby paa Taasing²⁾).

1687, 12. November, udlagde Christian V til Kammerherre Woldemar Christoffer v. Gabell som Afdrag paa et Tilgodehavende hos Staten, hans afd. Fader, Statholder Christoffer v. Gabell, havde haft³⁾), en Del Bøndergods i Fyn samt Jus patronatus, Kirketiender, Kirkegods og Landgilde (»item Herligheden til Præstegaarden og Degneboligerne«) til følgende Kirker i Nyborg Amt: Kullerup, Østerskjærninge, Ollerup, Strynø, Hundstrup, Drejø, Avernakø og Lyø, samt tre Kirker i Sjælland: Undløse i Holbæks Amt, Helsingø og Giørløf i Sæbygaards Amt⁴⁾).

¹⁾ D. e. Efterfølgerne i Embedet.

²⁾ Samtidig Kopi i Fyns Bispearkiv, Salling Hrd. 55.

³⁾ Jfr. Ny kirkehist. Saml. V, 643.

⁴⁾ Fyns Bispearkiv, Salling Hrd. 21.

Sluttelig skal den Liste over Præsterne paa Strynø anføres, som findes i Anders Samsings Mnskr. om Landsbypræsterne i Fyn¹⁾:

Strynø,

anslagen for 118 Td. [Hartkorn], Decim. 29^{1/2}.

Hørte fordom til Rudkiøbing paa Langeland, men som de var befluden med Søe og Saltvand, og ey kunde komme stedse til deris Sognekirche, tilloed værdige Fader, Biskoppen i Fyen dem, at have en ung Capellan paa Øen, som kunde sige Messe for dem og giøre dem anden aandelig Tienniste, hvorpaa de erhvervede C. 2. Confirmation, dat. Kiøbenhavn Slot Løverdagen nest efter Barnabæ Apostels Dag, 1518.

A^o. 1587 da en liden Kirche paa Landet blef bygt, fích de Kongel. Tilladelse at have deres egen Præst.

Pastores.

Hr. Jens Hansøn, levede 1588²⁾.

Hr. Michel Hansøn.

Hr. Knud Jacobsøn Høybye, levede 1604, fích Kongetienden tillagt og frie Ildebrand af K. Skove. † in Aug. 1635.

Hr. Henrich Nielsen, æt. 31. ord. til Capellan d. 17 Aug. 1634³⁾. Han døde in Jan. 1635.

Hr. Christian Holgersøn, ord. til Capellan 1635, d. 5 Apr. æt. 29. Hand var Holger Klochers Søn af Suenborg, fích sin Formands Datter.

¹⁾ Se K. S. 4. R. II, 589 f. Det bemærkes, at Kapellanerne ere anførte i Række med Sognepræsterne.

²⁾ Senere er tilføjet: 1576. Aarstallet 1588 stammer fra M. Jakob Madsens Visitatsbog, hvor denne Præst nævnes (Crones Udgave, S. 196). Wiberg, hvis Efterretninger om de ældre Præster paa Strynø forøvrigt ere mangelfulde, nævner en tidligere Præst: Hr. Hans Skindkjøl.

³⁾ I Biskop Hans Michelsens Dagbog findes under 20. Juni 1634 følgende Notits: »Litteras accepi ex Strynø de eventu vocationis Henrici Brendkil, cui svasi, ut conditionem acciperet» (Saml. t. Fyns Hist. og Topogr. VII, 71. 75).

Hr. Thomas Pedersøn Slagter, ord. 1663, d. 3 Maj. æt. 29. Peder Castensen Slagters Søn i Suenborg, dømt fra Embedet 1674 for hans liderlige Lefnet. Kom siden til Branderslef Kald i Lolland, hvorfra han atter blef removed, og døde siden Hafniæ.

Hr. Christian Antonisøn Preütz, ord. 1674, d. 4 Maj. Kaldet herfra til Longelse og Fuglsbølle Meenigheder paa Langeland 1690. hvor hand døde 1717.

Hr. Jørgen Clausøn, tilforn Capellan ved vor Frue Kirche i Odense, voceret til Stryn 1690. Hans Sønner var: 1. M. Jens Groot, Præst i Lolland, hafde een af M. Didrich Grubbes og Anne Lisb. Vinds Døttre; de druchnede begge imellem Vordingborg og Falster. 2. M. Helmuth Otto Sebbelov, først Rector, siden Sognepræst til Herlufsholm, og der døde 1752.

Hr. Jens Hansøn Basse, fød i Synder Næraae af fattige Folch, depon. 1709, blef Capellan 1723 og derefter Sognepræst.

Hr. Jørgen Saabye, confirm. d. 20 Febr. 1739, hafde været Capellan i Norge. Hr. Niels Saabyes Søn af Tistrup i Jydland. Hafde Superintendent Hr. Hans Egedes Datter.
